Læringsmiljø-kvalitet

National undersøgelse

KVALITET I KOMMUNALE BØRNEHAVER 1

EVA
DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

Indhold

3 Introduktion

4 Kvalitet i dagtilbud

8 Resultater på tværs

10 TEMA Interaktion

12 TEMA Sprog og literacy

14 TEMA Organisationsstruktur

16 TEMA Læringsaktiviteter

18 TEMA Plads og indretning

20 TEMA Rutiner for personlig pleje

22 Om datagrundlaget

Læringsmiljøkvalitet
– National undersøgelse

© 2020 Danmarks Evalueringsinstitut
Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

Design: BGRAPHIC
Illustration: Camilla Thyrring Ludvigsen
Tryk: Rosendahls

Publikationen er udgivet
i elektronisk form på www.eva.dk
og trykt til eget forbrug.
Publikationen kan ikke købes.

ISBN www: 978-87-7182-372-1
ISBN tryk: 978-87-7182-371-4

Introduktion

Vi ved, at børns trivsel og læring i de første leveår er af afgørende betydning for både det gode børneliv og børnenes muligheder på sigt. Vi ved også, at tre ud af fire børn i 3-5-årsalderen i Danmark bruger de fleste af deres vågne timer i et dagtilbud. Dagtilbud, hvor både ledere og det pædagogiske personale hver dag yder en stor faglig indsats for at skabe gode, lærerige og udviklende rammer for børnene. Derfor er dagtilbuddene en vigtig arena i forhold til at sikre, at alle børn trives og udvikler sig. Vi har også en del viden om, hvad der skaber gode dagtilbud, hvor børn trives og lærer. Dette er den første undersøgelse, som giver systematisk viden om kvaliteten i kommunale dagtilbud på nationalt plan i Danmark.

Kvalitet i dagtilbud består af mange forskellige elementer. Derfor har vi i denne undersøgelse fokuseret på et bredt udsnit af både de strukturelle og processuelle elementer, som påvirker børnenes hverdag. Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) håber, at undersøgelsen kan bidrage til en nuanceret forståelse af kvalitetsbegrebet i danske dagtilbud og dermed hjælpe med at udvikle arbejdet med børnenes trivsel, udvikling, læring og dannelse. Jo mere vi ved om kvaliteten i dag, jo bedre er udgangspunktet for, at dagtilbuddene kan udvikles og blive endnu bedre i fremtiden.

I dette hæfte præsenterer vi hovedresultaterne fra den del af undersøgelsen, som stiller skarpt på kvaliteten af det pædagogiske læringsmiljø i kommunale børnehaver. Det pædagogiske læringsmiljø er undersøgt ved hjælp af det internationalt anerkendte observationsredskab Early Childhood Environment Rating Scale, Third Edition (ECERS-3), som også er blevet brugt til nationale undersøgelser af kvaliteten i dagtilbud i bl.a. England og Norge.

Undersøgelsen er lavet i samarbejde med University College Nordjylland og med hjælp fra University College Absalon og Sprogin.

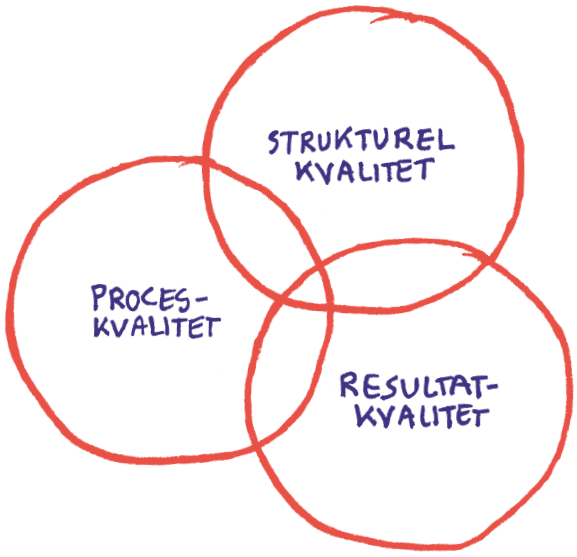
Der skal lyde en varm tak til de deltagende dagtilbud, som har åbnet deres døre og ladet os observere deres praksis.

Jeg håber, at de nye indsigter og perspektiver, som resultaterne af undersøgelsen giver, kan styrke bevidstheden og debatten om, hvad kvalitet i danske dagtilbud er. Undersøgelsens resultater kan dermed bidrage til at udvikle den pædagogiske praksis og styrke fremtidens dagtilbud i Danmark.

Mikkel Haarder
Direktør for EVA

Kvalitet i dagtilbud

I forskningslitteraturen defineres kvalitet i dagtilbud i reglen gennem tre overordnede elementer: strukturel kvalitet, proceskvalitet og resultatkvalitet. De tre elementer hænger sammen og påvirker hinanden.

Strukturel kvalitet – Handler om de rammer og forhold, som den pædagogiske praksis arbejder inden for, og som er påvirket af dagtilbuddets økonomi, organisering og ledelse m.m. Det handler fx om normering, gruppestørrelser, plads og indretning af udendørs- og indendørsarealer samt tilgængelighed og variation i legematerialer.

Proceskvalitet – Handler om det pædagogiske arbejde med børnenes omsorg, udvikling, trivsel og læring. Proceskvalitet iagttages bl.a. i relationer mellem børn og voksne og i det pædagogiske personales arbejde med legende og lærerige interaktioner, fx sproglig stimulering og med børnenes generelle trivsel og udvikling.

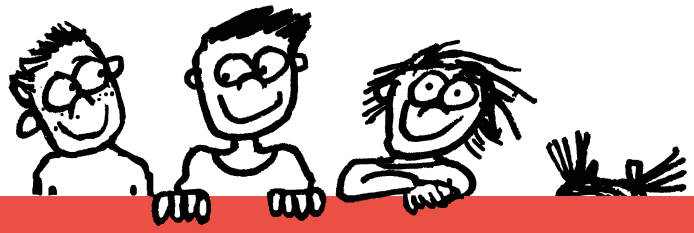
Resultatkvalitet – Handler om, hvad børnene får ud af at gå i dagtilbud, både her og nu og på længere sigt. Det gælder børns trivsel, læring, udvikling og dannelse – sprogligt, kognitivt, socialt og motorisk.

Vi undersøger alle tre kvalitetselementer

Undersøgelsen fokuserer på alle tre kvalitetselementer. Vi kigger på de rammer og forhold, det pædagogiske personale arbejder inden for, fx normering og uddannelse, og vi undersøger kvaliteten af det pædagogiske læringsmiljø. Det vil sige, hvordan dagtilbuddene lykkes med at give børnene muligheder for udvikling, trivsel og læring – både her og nu og på længere sigt.

Vi undersøger først kvaliteten af det pædagogiske læringsmiljø

I dette hæfte sætter vi fokus på kvaliteten af de kommunale børnehavers pædagogiske læringsmiljø. Det pædagogiske læringsmiljø udgøres bl.a. af den fysiske indretning på stuen og udstyret på legepladsen. Derudover udgøres det af de pædagogiske aktiviteter og rutiner, barnets samspil med både det pædagogiske personale og de andre børn på stuen samt børnenes muligheder for at udfolde sig i leg. Når vi med ECERS-3 vurderer kvaliteten af det pædagogiske læringsmiljø, måler vi, hvor trygge og stimulerende fx legepladsens udstyr, de pædagogiske aktiviteter og samspillet med personalet er for børnene.

Nationalt repræsentativ undersøgelse

Undersøgelsen er foretaget i et repræsentativt udsnit af alle kommunale daginstitutioner for 3-5-årige. Der er gennemført observationer af det pædagogiske læringsmiljø og indsamlet oplysninger på en-to børnehavestuer i hver daginstitution. Der er i alt foretaget 165 observationer fordelt på 88 daginstitutioner i 56 kommuner.

Tre ud af fire børn i alderen 3-5 år er indskrevet i en kommunal daginstitution. Undersøgelsens resultater beskriver dermed den gennemgående kvalitet i de dagtilbud, de fleste børn i Danmark befinder sig i på daglig basis.

Observationerne er foretaget på tilfældigt udvalgte dage. Det betyder selvsagt, at dele af det faste pædagogiske personale på nogle stuer var syge på dagen for observationen. På andre stuer var børnene på legepladsen hele formiddagen, og i enkelte tilfælde var stuen nymalet eller i gang med at blive indrettet på ny. Tilfældige hændelser eller situationer, som havde betydning for observationerne. Observationerne er således øjebliksbilleder af det enkelte dagtilbuds læringsmiljø, hvor forskellige mere eller mindre tilfældige forhold kan have betydning for kvaliteten på lige netop dét tidspunkt, observatøren var til stede. Tilsammen tegner observationerne imidlertid et billede af kvaliteten af det pædagogiske læringsmiljø i de kommunale børnehaver i Danmark.

Observation af det pædagogiske læringsmiljø

Målingen af kvaliteten af det pædagogiske læringsmiljø er foretaget ved hjælp af det internationalt anerkendte observationsredskab Early Childhood Environment Rating Scale, Third Edition (ECERS-3). Der findes en række observationsredskaber til måling af kvalitet i dagtilbud, men knap så mange der har været underlagt systematisk kvalitetskontrol på samme måde, som det er tilfældet med ECERS. ECERS er udviklet i USA, men anvendes i dag i over 20 lande samt i flere danske kommuner.

Med ECERS-3 observeres en række kriterier for kvalitet i det pædagogiske læringsmiljø. Måleredskabet fokuserer ligeledes på flere af de kvalitetselementer, som er indeholdt i den styrkede pædagogiske læreplan. På den måde bliver det muligt at afdække, hvordan kerneelementer i den styrkede pædagogiske læreplan kommer til udtryk i de kommunale børnehaver.

Udgangspunkt i et børneperspektiv

ECERS-3 er udviklet med fokus på, hvad der fra børnenes perspektiv kendetegner et pædagogisk læringsmiljø af høj kvalitet. Det er børnenes trivsel i dagtilbuddet og deres muligheder for at udvikle sig og lære, der er rettesnoren i redskabets opbygning og indhold. Måleredskabet er således udviklet på baggrund af viden om, hvad der har betydning, når man er barn i dagtilbud.

Opbygningen af redskabet er skabt ud fra et helhedsorienteret blik på barnet og dets muligheder for trivsel og udvikling. Det involverer et bredt fokus på barnets muligheder for tryghed, kreativ udfoldelse, fysisk udfoldelse, social udfoldelse mv. Redskabet måler derudover kvalitet ud fra et gennemgående fokus på, hvorvidt det pædagogiske læringsmiljø opfylder tre basale behov for børnene:

- Befinder barnet sig i et trygt og sikkert miljø?
- Har barnet mulighed for at opbygge positive relationer?
- Har barnet mulighed for stimulering og læring?

Kommunale børnehaver

Sideløbende med observationerne af det pædagogiske læringsmiljø er der indsamlet oplysninger, der gør det muligt at opstille et samlet overblik over den organisatoriske kontekst i de kommunale børnehaver. Et barn i en kommunal daginstitution går i en børnehave, hvor der i formiddagstimerne i gennemsnit er:

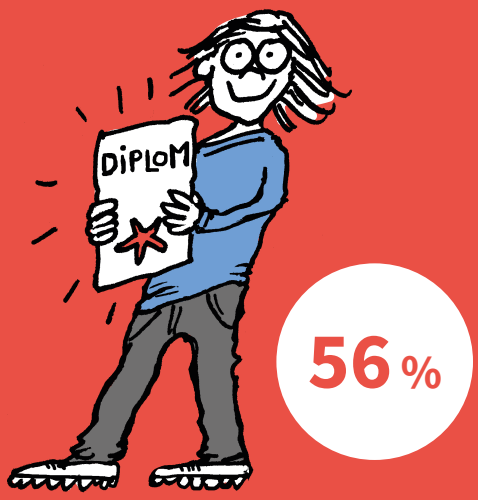
15,8 børn til stede pr. stue

2,9 personale til stede pr. stue

5,8 børn pr. personale

56 % personale med pædagoguddannelse

Note: Børn pr. personale er ikke lig forholdet mellem det gennemsnitlige antal personaler (2,9) og det gennemsnitlige antal børn (15,8). Det skyldes, at forholdet mellem personale og børn varierer mellem de 165 stuer, der indgår i undersøgelsen. I gennemsnit er forholdet 5,8.

Sådan observeres læringsmiljøkvaliteten

En observation strækker sig over tre formiddagstimer (fra kl. 9-12), hvor en ECERS-3-certificeret observatør er til stede på stuen. Under observationen iagttager observatøren, hvorvidt i alt 460 kriterier for kvalitet er opfyldt.

Alle kriterier forholder sig til barnets behov for et trygt miljø, hvori det kan opbygge positive relationer og blive stimuleret til at lære. Kriterierne er kategoriseret efter seks temaer, som hver er inddelt i en række undertemaer (se illustration af opbygning i kapitlet 'Om datagrundlaget'). De seks temaer er:

- Interaktion
- Sprog og literacy
- Organisationsstruktur
- Læringsaktiviteter
- Plads og indretning
- Rutiner for personlig pleje

Observatørerne vurderer på baggrund af kvalitetskriterierne kvaliteten inden for de seks temaer ud fra følgende overordnede spørgsmål:

- Hvordan er læringsmiljøet organiseret?
- Hvordan møder personalet børnene og arbejder med børnefællesskaber?
- Hvordan er personalets tilgang til læring?
- Hvordan viser personalet omsorg, og hvordan varetager de børnenes sundhed og sikkerhed?

Sådan er den observerede kvalitet vurderet

Observatørerne vurderer kvaliteten inden for de seks temaer ved systematisk at svare ja eller nej til, om hvert af de 460 kriterier opfyldes på den stue, de observerer. Besvarelserne er bestemmende for, hvilken score fra 1-7 der opnås inden for hvert undertema. I dette hæfte præsenteres scorerne inddelt i fire kvalitetsniveauer: *utilstrækkelig*, *tilstrækkelig*, *god* og *fremragende* kvalitet.

Kvalitetsniveauer

UTILSTRÆKKELIG KVALITET

ECERS-score: 1-1,9

Den *utilstrækkelige* kvalitet betyder, at der eksisterer mangler i det observerede læringsmiljø. Det kan fx være mangel på legematerialer eller manglende brug af de tilstedeværende materialer. *Utilstrækkelig* kvalitet kan også betyde manglende opmærksomhed fra personalet samt for få eller negative interaktioner mellem børnene og det pædagogiske personale.

TILSTRÆKKELIG KVALITET

ECERS-score: 2-3,9

Den *tilstrækkelige* kvalitet betyder, at der er et tilstrækkeligt antal tilgængelige legematerialer til stede på stuen. Det betyder også, at der er observeret interaktioner, som giver børnene et minimalt, men dog tilstrækkeligt niveau af omsorg og opmærksomhed. Det kan være, at personalet jævnligt eller i nogen grad taler og interagerer med børnene. *Tilstrækkelig* kvalitet kan fx også betyde, at krav til sikkerhed og hygiejne i nogen grad opfyldes.

GOD KVALITET

ECERS-score: 4-5,9

God kvalitet kan betyde, at der er flere tilgængelige legematerialer samt en fysisk indretning, der understøtter læringsaktiviteter. Det kan også betyde, at personalet i højere grad interagerer med børnene og involverer sig i deres lege og aktiviteter på en nysgerrig og berigende måde.

FREMRAGENDE KVALITET

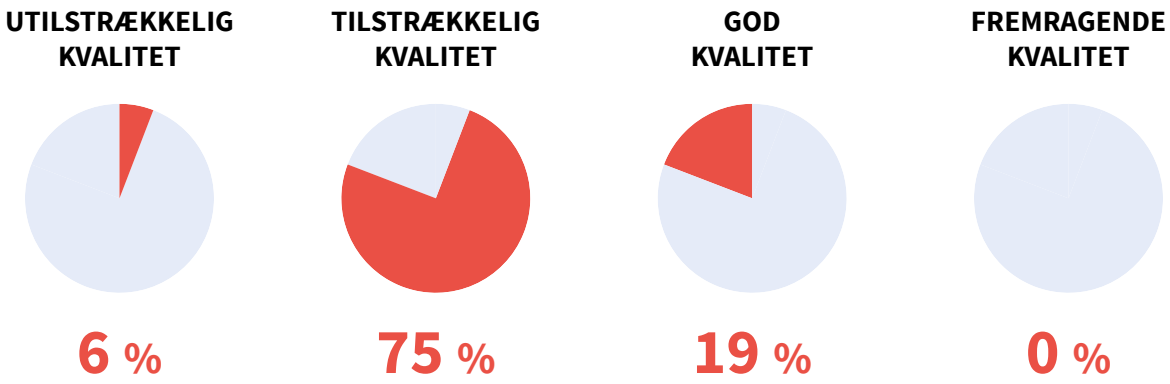
ECERS-score: 6-7

Ved den *fremragende* kvalitet er stort set alle kvalitetskriterier opfyldt. Læringsmiljøet er således rigt på tydelige lege- og læringsområder, som i særlig grad stimulerer børnenes leg og læring og skaber trygge rammer for børnene. Det pædagogiske personale er fokuserede på børnenes tryghed og omsorg, og de stimuleres til læring og udvikling gennem rigelig interaktion og samtale.

Note: I den danske oversættelse af ECERS-3 defineres scoren 1 som *utilstrækkelig* kvalitet, scoren 3 som *minimal* kvalitet, scoren 5 som *god* kvalitet, og scoren 7 defineres som *udmærket* kvalitet. Scoren 2, 4 og 6 har ikke en særskilt betegnelse. EVA har valgt en inddeling i fire niveauer: utilstrækkelig (1-1,9), tilstrækkelig (2-3,9), god (4-5,9) og fremragende kvalitet (6-7).

Resultater på tværs

Det pædagogiske læringsmiljø i de kommunale børnehaver er i gennemsnit af tilstrækkelig kvalitet.

Kendetegn ved kvaliteten

Undersøgelsens resultater viser, at de kommunale børnehaver ifølge ECERS-3 i gennemsnit har et læringsmiljø af *tilstrækkelig* kvalitet. Tre ud af fire børnehaver (75 %) har således et læringsmiljø af *tilstrækkelig* kvalitet, mens knap hver femte børnehave (19 %) har et læringsmiljø af *god* kvalitet. En mindre andel af børnehaverne (6 %) har et læringsmiljø af *utilstrækkelig* kvalitet, mens ingen børnehaver opfylder kriterierne for et læringsmiljø af *fremragende* kvalitet. Dette overordnede resultat bygger på observationer af tilstedeværelsen af i alt 460 kriterier, hvormed man ifølge ECERS-3 kan vurdere kvaliteten af det pædagogiske læringsmiljø i daginstitutioner for børn i alderen 3-5 år.

TEMA	KVALITETSNIVEAU
Interaktion	God
Sprog og literacy	Tilstrækkelig
Organisationsstruktur	God
Læringsaktiviteter	Tilstrækkelig
Plads og indretning	Tilstrækkelig
Rutiner for personlig pleje	Tilstrækkelig

Det overordnede resultat af undersøgelsen viser, at de kommunale børnehaver opfylder kvalitetskriterierne i forskellig grad. Der er således forskel på kvaliteten af det pædagogiske læringsmiljø, alt efter hvilket tema der fokuseres på.

Interaktion

Kvaliteten af interaktionerne mellem børn og det pædagogiske personale skaber fundamentet for børnenes trivsel, læring og udvikling – både på kort og lang sigt. Derfor undersøges interaktionskvaliteten både selvstændigt og på tværs af alle seks temaer. Overordnet viser undersøgelsen, at interaktionerne i de kommunale børnehaver er af *god* kvalitet. Det betyder bl.a., at personalet tilbyder børnene individuel guidning og understøtter deres indbyrdes interaktioner og konfliktløsning.

Det er imidlertid ikke alle kommunale børnehaver, der har interaktioner af *god* kvalitet. I omkring hver tredje børnehave (30 %) er interaktioner mellem børn og pædagogisk personale af *tilstrækkelig* kvalitet. Ser vi nærmere på resultaterne, kan det bemærkes, at personalet flere steder kunne være mere inddragende, sensitive og responsive over for børnenes følelser og udtryk, især under den frie og den grovmotoriske leg, som i størstedelen af børnehaverne foregår udendørs. Her formår personalet ikke i tilstrækkelig grad at komme rundt til de enkelte børn. Personalet er således mindre opsøgende og trækker sig lidt, samtidig med at opmærksomheden på det enkelte barn i flere tilfælde viger for opmærksomheden på hele børnegruppen. Det har i sig selv betydning for graden af omsorg, der udvises over for det enkelte barn, og den støtte til udvikling af selvfølelse og selvforståelse, det enkelte barn modtager. I sidste ende kan det potentielt have negativ indflydelse på barnets muligheder for læring og udvikling i dagtilbuddet.

Sprog og literacy

I mange kommunale børnehaver er arbejdet med at stimulere børnenes sprog af *god* kvalitet. Det skyldes især det pædagogiske personales sproglige interaktion med børnene. Når arbejdet med sprog og literacy (det vil sige forståelsen for bogstaver og tekst) kun er af *tilstrækkelig* kvalitet i nogle børnehaver, skyldes det især, at personalet i knap halvdelen af børnehaverne (48 %) hverken læser med børnene eller inddrager bøger i deres aktiviteter med børnene. Derudover er der generelt mangel på bøger, som børnene selv kan komme til, fx i et område indrettet specifikt til læsning. Samtidig understøttes forståelsen for bogstaver og tekst ikke i tilstrækkelig grad ved hjælp af fx billeder eller piktogrammer.

Organisationsstruktur

Organisationsstrukturen er gennemgående af *god* kvalitet i de kommunale børnehaver. Det pædagogiske personale er overvejende gode til at planlægge og prioritere tiden. Næste aktivitet er stort set altid forberedt, og overgangene foregår normalt uden problemer og urimeligt lange ventetider for børnene. Dog kniber det flere steder med at følge op og sikre, at alle børn er engagerede i overgangssituationerne. Personalet har i nogle børnehaver generelt vanskeligt ved at have tilstrækkeligt fokus på at understøtte børnenes engagement og deltagelse i forbindelse med gruppeaktiviteter.

Læringsaktiviteter

Overordnet set er læringsaktiviteterne i de kommunale børnehaver af *tilstrækkelig* kvalitet. Børnene har således rigelig mulighed for fri leg i løbet af dagen. Legematerialer og plads til fri leg og aktivitet er imidlertid ikke til stede eller tilgængelige for børnene i tilstrækkelig grad, og der er ikke nok bredde i udbuddet af materialer til, at alle børn kan opleve, at de bliver udfordret. Samtidig er der få samtaler mellem det pædagogiske personale og børnene om aktiviteterne, og der er få interaktioner, hvor personalet opmuntrer børnene til at udforske eller eksperimentere med legematerialerne. De udendørs arealer benyttes ikke i samme grad som de indendørs til interaktion og samtale med børnene. Generelt rummer de udendørs arealer færre legematerialer, fx materialer, der understøtter finmotorik, leg med kreative materialer og rollelege.

Plads og indretning og rutiner for personlig pleje

De kommunale børnehaver har generelt svært ved at leve op til undersøgelsens sikkerheds- og hygiejnekrav. Det har især betydning for resultaterne inden for temaerne 'Plads og indretning' og 'Rutiner for personlig pleje'. Her opfylder børnehaverne kriterierne for *tilstrækkelig* kvalitet. Kravene i undersøgelsen følger de amerikanske standarder, og her er kravene til hygiejne stort set identiske med de anbefalinger, Sundhedsstyrelsen har for dagtilbud i Danmark. Undersøgelsens sikkerhedskrav er imidlertid på nogle punkter mere restriktive end de danske. Det pædagogiske personale gør generelt for få forsøg på at opfylde kravene til hygiejne. Manglende vejledning gør det vanskeligt for børnene at opfylde kravene til håndhygiejne og aftørring af borde efter måltider, og der føres ikke tilstrækkeligt opsyn med børn, som går på toilettet.

Hvad angår temaet 'Plads og indretning' er temperatur, lyd og lysforhold i stort set alle kommunale børnehaver af *god* kvalitet. Dog er pladsen i hver sjette børnehave for træng i forhold til det antal børn, stuen er normeret til. Pladsmangel er en af flere årsager til, at indretningen i mange børnehaver er af *tilstrækkelig* kvalitet. Der er overordnet set ikke tilstrækkeligt fokus på at skabe rum til bestemte lege og aktiviteter samt fokus på rumadskillelse, der bl.a. kan sikre, at gennemgang ikke forstyrrer leg, og at larmende aktiviteter ikke forstyrrer mere stille aktiviteter, der foregår samtidig. Derudover er der ikke tilstrækkeligt stort fokus på børnenes mulighed for privatliv. I flere børnehaver har børnene bl.a. ikke mulighed for at trække sig tilbage fra det store børnefællesskab og lege uforstyrret, og flere steder er der ikke mulighed for fx at sidde eller lægge sig ned på et blødt underlag (uden for sovetid).

Sikkerhedskravene udfordrer også flere børnehaver. Børn skal opleve hverdagen som stimulerende og udfordrende, når de går i børnehave, og sikkerheden afhænger i mange tilfælde af personalets forudseenhed, og hvordan de formår at cirkulere og være sammen med børnene. Der bør fx altid være en voksen sammen med børnene ved legeredskaber på legepladsen, som kan være farlige for de små børn. Når personalet ikke i tilstrækkeligt omfang cirkulerer og er til stede tæt ved børnene, især ved udendørs, grovmotoriske aktiviteter, er det svært for børnehaverne at leve op til sikkerhedskravene.

Kvalitetsforskel mellem stuer

For at kunne sammenligne læringsmiljøkvaliteten mellem de enkelte stuer i en børnehave er der foretaget observationer på to tilfældigt udvalgte stuer for hver daginstitution. I samtlige børnehaver er der forskel på kvaliteten af de pædagogiske læringsmiljøer mellem de to observerede stuer. Nogle steder er forskellen mellem stuerne begrænset, mens den andre steder er væsentlig. Fx kan det pædagogiske læringsmiljø i en børnehave være af enten *tilstrækkelig* eller *god* kvalitet, alt efter hvilken stue der observeres. Det er tilfældet for 29 % af børnehaverne.

Forskellen mellem stuerne i den samme børnehave varierer på tværs af de seks temaer. Den er størst inden for temaerne 'Interaktion' og 'Organisationsstruktur', hvor hhv. 44 og 49 % af børnehaverne har stuer med forskellig kvalitet. Fx er kvaliteten af interaktioner *tilstrækkelig* på én stue og *god* på den anden stue i 23 % af børnehaverne. Forskellen er mindst inden for temaet 'Plads og indretning', hvor der i 29 % af børnehaverne er forskel på kvaliteten mellem stuerne.

TEMA

Interaktion

Temaet 'Interaktion' sætter fokus på interaktioner mellem personale og børn og børnene imellem. Interaktioner er sociale samspil, hvor deltagerne påvirker hinanden og skaber mening sammen. Gode interaktioner er den vigtigste faktor for børnenes trivsel og udvikling. Interaktioner undersøges selvstændigt og går også på tværs af alle seks temaer. Under temaet 'Interaktion' er der fokus på, om interaktionerne mellem personale og børn er positive, samt om personalet giver børnene individuel guidning og understøtter børnenes indbyrdes samspil. Derudover er der fokus på, om personalet tilrettelægger aktiviteter med gode deltagelsesmuligheder og på personalets tilstedeværelse under grovmotoriske aktiviteter.

5 %

UTILSTRÆKKELIG KVALITET

Interaktionerne er i 5 % af børnehaverne af *utilstrækkelig* kvalitet. Det indebærer fx, at der mangler individualiseret opmærksomhed fra personalet, når børnene indgår i socialt samspil med hinanden. En stor del af tiden bruges på personalestyrede aktiviteter med store børnegrupper, hvor aktiviteterne er tilrettelagt på en måde, der giver børnene ringe mulighed for at deltage på forskellige måder. Derudover kan personalet udvise mangelfuld responsivitet eller på anden vis indgå i negativt samspil med børnene.

30 %

TILSTRÆKKELIG KVALITET

I knap en tredjedel af børnehaverne (30 %) er interaktionerne af *tilstrækkelig* kvalitet. Personalet virker generelt, som om de nyder samværet med børnegruppen, og reagerer i få tilfælde med vrede. Under åbne aktiviteter kan børnene benytte materialerne på deres egen måde, som ikke på forhånd er bestemt af personalet eller materialet. Derudover sker der en vis grad af individuel guidning – også under leg. Endelig er forventninger og tilgængelige legematerialer passende i forhold til børnenes udviklingsniveau og interesser.

50 %

GOD KVALITET

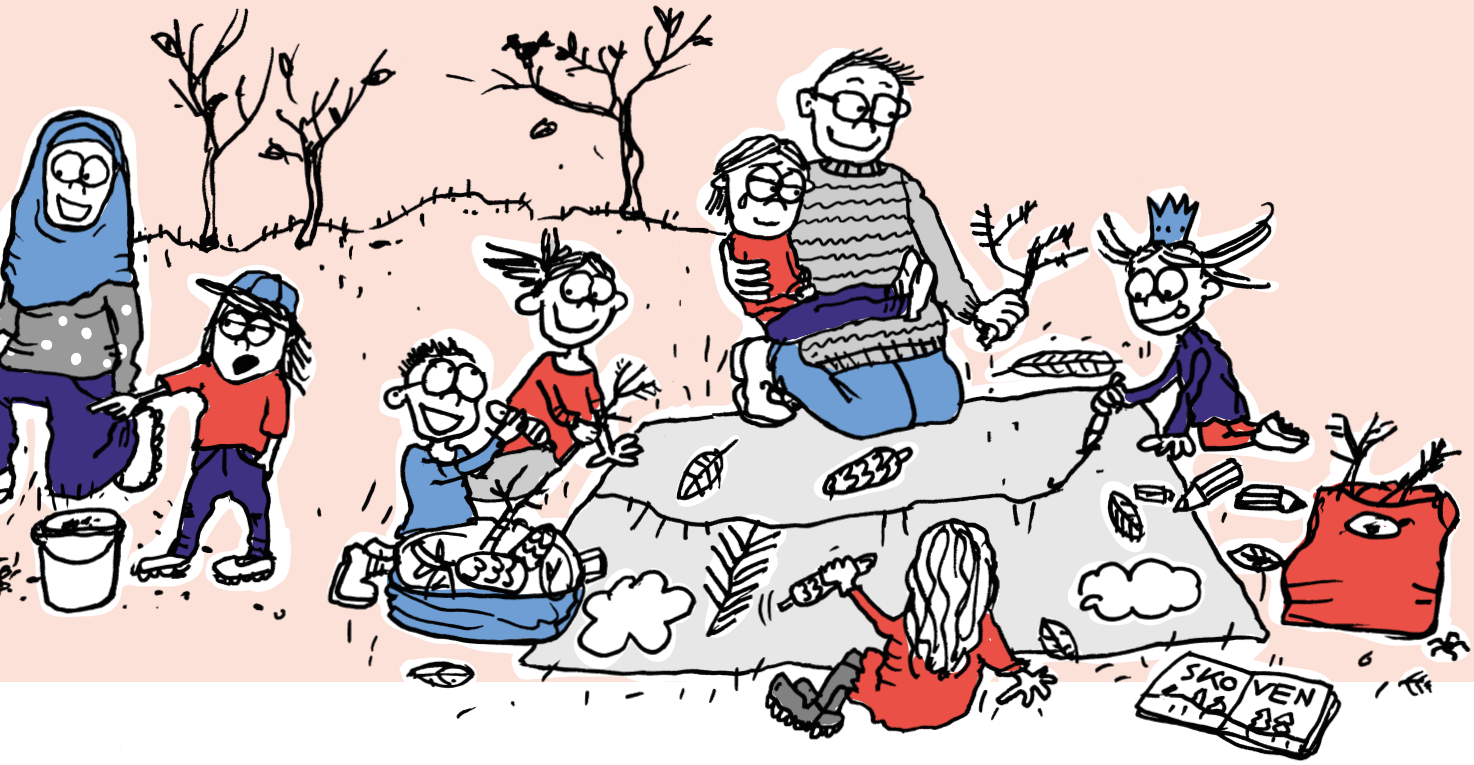
I halvdelen af børnehaverne er interaktionerne af *god* kvalitet. Her er det pædagogiske læringsmiljø præget af en behagelig atmosfære, jævnlige positive interaktioner og varme signaler fra personalet. Der er mange åbne aktiviteter, som giver børnene mulighed for at deltage på forskellige måder, og børnene har gode muligheder for at deltage med succes i vokseninitierede aktiviteter. Hovedparten af børnenes indbyrdes interaktioner er positive, og det pædagogiske personale reagerer aldrig med vrede eller har uhensigtsmæssige forventninger.

15 %

FREMRAGENDE KVALITET

For 15 % af børnehaverne er kvaliteten af interaktionerne *fremragende*. Det betyder, at personalet generelt er mere inddragende samt mere sensitive og responsive over for børnenes følelser og udtryk end ved kriterierne for *god* kvalitet. Det pædagogiske personale er ligeledes mere individuelt guidende og proaktive i forhold til at understøtte både relationer i børnegruppen og aktiviteter.

Hvorfor scorer børnehaverne, som de gør?

Temaet 'Interaktion' er et af de to temaer, som børnehaverne scorer bedst på i undersøgelsen. Resultaterne viser, at de kommunale børnehaver klarer sig allerbedst, når det handler om det direkte samspil mellem det pædagogiske personale og børnene. Derimod er personalets tilstedeværelse i grovmotoriske lege og aktiviteter flere steder mangelfuld. Her er personalet ofte tilbagetrukket og mere observerende end nærværende. De opfordrer i mindre grad til grovmotorisk udfoldelse, og de har i mindre grad opsyn med alle børn.

Undersøgelsen er foretaget i sommerhalvåret, og mange af børnene har været udenfor under observationerne. Resultater for især grovmotoriske aktiviteter afspejler derfor i grove træk lege og aktiviteter, der foregår udenfor, fx på børnehavernes legepladser.

Det er især manglende fokus på børnenes grovmotoriske lege og udfoldelser, der gør, at interaktionerne i nogle børnehaver kun vurderes at være af **utilstrækkelig kvalitet**. Fx viser resultaterne, at personalet i hver tiende kommunale børnehave (10 %) viser begrænset eller ingen interesse for at opmuntre børnenes grovmotoriske udvikling. Det kan være, at de giver mest opmærksomhed til børn, som udfører stillesiddende aktiviteter på grovmotoriske områder. Derudover viser resultaterne, at personalet i 2 % af børnehaverne ofte reagerer med vrede over, hvad de opfatter som negativ opførsel hos børnene, og at børnene i 3 % af børnehaverne kun tilbydes få legematerialer eller åbne aktiviteter, hvor børnene kan deltage på forskellige måder.

Samme billede tegner sig, hvis vi fokuserer på de kommunale børnehaver, hvis interaktioner er vurderet til at være af **tilstrækkelig kvalitet**. Grovmotoriske aktiviteter og lege udfordrer børnehaverne. Til gengæld opfylder det pædagogiske personale i de fleste børnehaver kriterierne for *tilstrækkelig* kvalitet i deres interaktioner og guidning af børnene.

Flere opnår tilmed *god* eller *fremragende* kvalitet. Det er dog ikke i alle børnehaver, der udelukkende ses positiv fysisk kontakt mellem børn og personale. Det er kun tilfældet for 89 % af børnehaverne, hvilket er kriteriet for *tilstrækkelig* kvalitet.

Det pædagogiske personale sender generelt varme signaler til børnene gennem passende fysisk kontakt (88 %), hvilket er et af kriterierne for interaktioner af **god kvalitet**. Samtidig ses der jævnligt positive interaktioner mellem personale og barn og ingen lange perioder uden kontakt (84 %).
Igen er det den grovmotoriske støtte, der udfordrer mest. Men også den individuelle guidning samt evnen til at møde børnene med passende forventninger har børnehaverne svært ved. *God* kvalitet indebærer, at personalet altid har passende forventninger til børnene. Det er tilfældet i 61 % af børnehaverne.

Interaktioner af **fremragende kvalitet** indebærer, at det pædagogiske personale er sensitive over for børnenes nonverbale kommunikation, og at de responderer hensigtsmæssigt. Det kriterium opfylder personalet i knap halvdelen af de kommunale børnehaver (48 %). For en del af de børnehaver, som lige nøjagtig ikke opfylder kriterierne for interaktioner af *fremragende* kvalitet, skyldes det, at det direkte samspil mellem børn og personale udfordrer. Det gælder også i forhold til personalets evne til at understøtte relationer i børnegruppen. Fx ses det hos 36 % af børnehaverne, at personalet udpeger børnenes positive sociale adfærd over for hinanden.
Fortsat ses de største udfordringer for børnehaverne i forhold til at understøtte grovmotoriske aktiviteter og færdigheder. I en fjerdedel af børnehaverne (25 %) hjælper personalet børnene med at udvikle nye grovmotoriske færdigheder, hvilket er et kriterie for, at interaktioner er af *fremragende* kvalitet.

TEMA

Sprog og literacy

Børns sproglige udvikling har betydning for deres trivsel i dagtilbuddet. Det skyldes bl.a., at sprog hænger tæt sammen med børns muligheder for at udtrykke sig, danne relationer og indgå i fællesskaber. Barnets sprogfærdigheder og tidlige literacy, det vil sige forståelsen for bogstaver og tekst, har desuden betydning for dets skoleparathed, læring og udvikling senere i livet. Temaet fokuserer på personalets arbejde med at udvide børnenes ordforråd, og i hvilket omfang de opmuntrer børnene til at bruge sproget aktivt. Det fokuserer desuden på børnenes muligheder for at bruge bøger og skriftsprog. Fokus er derfor også på, om bøger er tilgængelige, og hvorvidt og hvordan personalet benytter bøger i fællesskab med børnene.

7 %

UTILSTRÆKKELIG KVALITET

I 7 % af de kommunale børnehaver er arbejdet med sprog og literacy af *utilstrækkelig* kvalitet. Det indebærer, at det pædagogiske personales arbejde med sprog og literacy er præget af en række mangler. Det kommer bl.a. til udtryk ved, at der ikke er bøger og skriftligt materiale til stede på stuen, fx billeder med tilhørende ordforklaring på væggene eller skilte på legetøj. *Utilstrækkelig* kvalitet kan også komme til udtryk ved, at personalet ikke er imødekommende nok over for børnenes sproglige udtryk.

68 %

TILSTRÆKKELIG KVALITET

Arbejdet med sprog og literacy er af *tilstrækkelig* kvalitet i 68 % af børnehaverne. Forskellen på *utilstrækkelig* og *tilstrækkelig* kvalitet er, at bøger er tilgængelige på stuen, og at det pædagogiske personale bruger dem sammen med børnene på en hensigtsmæssig måde. Samtidig skal personalet også jævnligt samtale med børnene på en måde, der kan udvikle deres sprog. Desuden skal synligt skriftsprog kombineret med billeder være til stede på stuen, så personalet kan bruge det som et pædagogisk redskab, og så børnene kan koble betydningen af skrift sammen med billeder.

24 %

GOD KVALITET

Arbejdet med sprog og literacy er af *god* kvalitet i knap en fjerdedel af de kommunale børnehaver (24 %). Her stilles der mange bøger til rådighed, og det pædagogiske personale arbejder med børnenes sprog for bl.a. derigennem at fange deres interesse for skriftsprog. Flere af kriterierne er genkendelige fra niveauet for *tilstrækkelig* kvalitet. Men for at kvaliteten er god, skal mange bøger være tilgængelige i mindst én time, og personalet skal hyppigt samtale med børnene.

0 %

FREMRAGENDE KVALITET

Selvom ingen af de kommunale børnehaver samlet set lever op til kriterierne for arbejdet med sprog og literacy af *fremragende* kvalitet, lever det pædagogiske læringsmiljø i nogle børnehaver op til nogle af kriterierne for *fremragende* kvalitet. Det sker fx, når personalet tager initiativ til at udvikle børnenes sprog og meget aktivt bruger bøger, skriftsprog og nye ord med børnene.

Hvorfor scorer børnehaverne, som de gør?

Når 68 % af de kommunale børnehaver har et læringsmiljø, hvor arbejdet med sprog og literacy kun opfylder kriterierne for *tilstrækkelig* kvalitet, skyldes det især, at personalet i knap halvdelen af børnehaverne (48 %) ikke benytter sig af bøger sammen med børnene. Det vil sige, at de hverken læser højt eller inddrager bøger i deres aktiviteter med børnene. Derudover er der for få bøger tilgængelige, og de bøger, der er, er det ikke i tilstrækkelig lang tid til, at læringsmiljøet er af *god* kvalitet. Ser man derimod alene på personalets arbejde med at stimulere børnenes sprog, fx gennem samtale og spørgsmål, der lægger op til længere svar, lever mange kommunale børnehaver op til kriterierne for *god* kvalitet – i nogle tilfælde endda *fremragende* kvalitet.

Scoren **utilstrækkelig kvalitet** gives i meget få tilfælde udelukkende baseret på, at det pædagogiske personale ikke stimulerer børnene sprogligt. I stedet er det især arbejdet med literacy, der udfordrer de kommunale børnehaver. Mere konkret mangler mange børnehaver tilgængelige bøger, og mange steder bruger personalet ikke i tilstrækkelig grad de bøger, der er. I knap hver femte børnehave (19 %) er der fx færre end ti bøger tilgængelige for børnene, og i lige under halvdelen af børnehaverne (48 %) bruger personalet ikke bøger sammen med børnene.

Især kriterier, der måler personalets sprogstimulerende arbejde, bringer børnehaverne fra en vurdering af utilstrækkelig til **tilstrækkelig kvalitet**. Fx stiller det pædagogiske personale i hele 92 % af de kommunale børnehaver jævnligt åbne spørgsmål, som børnene kan besvare med succes, og i 34 % af børnehaverne arbejder personalet ind i mellem med at udvide børnenes ordforråd ved at benævne ting, mennesker og handlinger – både i rutinesituationer og under leg. Når det pædagogiske personale bruger bøger med børnene, formår personalet i 25 % af børnehaverne at engagere hovedparten af de tilstedeværende børn, hvilket er et udtryk for *tilstrækkelig* kvalitet.

Sprogstimulering er det område inden for temaet 'Sprog og literacy', hvor de kommunale børnehaver klarer sig bedst. Det pædagogiske personale formår i de fleste børnehaver at stimulere børnenes sprog på et niveau, der lever op til kriterierne for **god kvalitet**. Det vil sige, at personalet arbejder med børnenes ordforråd i såvel rutiner som under leg ved jævnligt at benævne mennesker og ting. Det sker i 65 % af børnehaverne. For at arbejdet med sprog og literacy er af *god* kvalitet, skal personalet jævnligt stille spørgsmål, som børnene er interesserede i at svare på. Det sker i tre ud af fire kommunale børnehaver (75 %).

Det er sværere for børnehaverne at leve op til kriterierne for *god* kvalitet, når det handler om at bruge bøger og ikke mindst opmuntre børnene til at bruge bøger (literacy). Det handler bl.a. om at have mange bøger tilgængelige i mindst én time, hvilket 34 % af børnehaverne har. Et andet kriterie for *god* kvalitet er, at børnehaverne har organiseret et læsested, hvor børnene kan sidde uforstyrret med bøgerne. Det er tilfældet i 39 % af de kommunale børnehaver.

Selvom ingen kommunale børnehaver samlet set opfylder kriterierne for **fremragende kvalitet**, møder flere børnehaver visse kriterier for den højeste score i ECERS-3. Det er især kriterier relateret til det pædagogiske personales sprogstimulerende arbejde. Fx taler personalet i 45 % af børnehaverne meget med børnene under hhv. fri og grovmotorisk leg samt i rutinesituationer, hvilket er et kriterie for *fremragende* kvalitet. I 51 % af de børnehaver, hvor personalet bruger bøger med børnene, diskuterer de også bøgerne med børnene på en måde, der opfylder kravet for *fremragende* kvalitet.

TEMA

Organisationsstruktur

En struktureret hverdag påvirker børnenes trivsel samt udviklings- og læringsmuligheder positivt. Rigelig tid til at lege frit, pædagogisk personale, der er forberedte på det næste, der skal ske, og overgange uden for meget ventetid, hvor børnene er engagerede og ved, hvad der skal ske, har alt sammen betydning for kvaliteten af organisationsstrukturen. Temaet 'Organisationsstruktur' har fokus på, hvordan personalet tilrettelægger og prioriterer tiden og interagerer med børnene ved overgange mellem aktiviteter og rutiner, fri leg samt ved lege- og læringsaktiviteter for hele børnegruppen. Derudover har det betydning, om personalet formår at have opmærksomhed på både det enkelte barn og hele børnefællesskabet.

6 %

UTILSTRÆKKELIG KVALITET

6 % af børnehaverne har et pædagogisk læringsmiljø, hvor organisationsstrukturen er af *utilstrækkelig* kvalitet. Her prioriteres tiden på måder, som ikke er gode for børnene. Det kommer fx til udtryk ved, at der er meget ventetid mellem aktiviteter eller for lidt tid til at afslutte en leg. Samtidig er personalet mindre opsøgende, når børnene har fri leg, og de guider ikke børnene tilstrækkeligt igennem overgange. Derudover er der få og uinteressante legematerialer til rådighed i børnehaven, og de aktiviteter, personalet tilrettelægger, er svære for børnene at deltage i.

34 %

TILSTRÆKKELIG KVALITET

I omkring hver tredje kommunale børnehave (34 %) er organisationsstrukturen af *tilstrækkelig* kvalitet. Her har børnene tilstrækkelig tid til fri leg, og der er materialer tilgængelige, som børnene finder interessante. Det pædagogiske personale tilbyder nogen guidning i den frie leg, fx hjælper de børnene med at løse konflikter eller guider dem i at rydde op. Der ses ingen negative interaktioner mellem personalet og børnene i forbindelse med overgange. Personalet tilrettelægger gruppeaktiviteter på måder, som engagerer og interesserer hovedparten af børnegruppen.

45 %

GOD KVALITET

45 % af børnehaverne har en organisationsstruktur af *god* kvalitet. Her er dagen struktureret, så der er mere tid til fri leg sammenlignet med de børnehaver, hvor organisationsstrukturen kun er af *tilstrækkelig* kvalitet. Dagen er desuden tilrettelagt, så overgange normalt foregår uden problemer, og personalet er næsten altid forberedt på det næste, der skal ske. Personalet sørger for, at alle kan deltage i gruppeaktiviteterne, og støtter de børn, der har svært ved at deltage. Derudover ses der jævnligt positive interaktioner mellem børn og personale under den frie leg.

15 %

FREMRAGENDE KVALITET

I 15 % af børnehaverne er organisationsstrukturen af *fremragende* kvalitet. Her formår det pædagogiske personale at have opmærksomhed på hele børnegruppen under den frie leg, samtidig med at de indgår i tæt samspil med de enkelte børn. Desuden foregår gruppeaktiviteter normalt kun i mindre grupper, og børnene venter aldrig mere end tre minutter mellem dagens forskellige aktiviteter og lege. Derudover forekommer der jævnligt interaktioner, og de er præget af, at personalet bruger en bred vifte af ord, der understøtter børnenes læring.

Hvorfor scorer børnehaverne, som de gør?

'Organisationsstruktur' er ét af de to temaer i undersøgelsen, som de kommunale børnehaver klarer sig bedst inden for. Børnehaverne scorer generelt højt på kriterier om, hvordan aktiviteter planlægges, og tiden prioriteres. Når det alligevel ikke er alle kommunale børnehaver, der har organisationsstruktur af *god* kvalitet, skyldes det primært omfanget af tilgængelige legematerialer samt det pædagogiske personales vejledning – bl.a. i forbindelse med overgange mellem aktiviteter eller fra en aktivitet til et måltid. I nogle børnehaver har personalet også svært ved at have tilstrækkeligt fokus på at understøtte børnenes engagement og deltagelse i gruppeaktiviteter.

I et fåtal af de kommunale børnehaver er organisationsstrukturen af **utilstrækkelig kvalitet**. I 6 % af børnehaverne er der meget få interessante materialer til rådighed for børnenes frie leg, og i 5 % er personalets vejledning af børnene i overgangssituationer af *utilstrækkelig* kvalitet. Sjældent observeres der en tilrettelæggelse af tiden, der er så uhensigtsmæssig, at organisationsstrukturen vurderes til at være af *utilstrækkelig* kvalitet. Kun i 2 % af børnehaverne venter børnene fx længere end ti minutter i forbindelse med overgange mellem aktiviteter. Det er også kun i 2 % af børnehaverne, at tiden til fri leg er så kort (mindre end 25 minutter), at børnene vanskeligt kan nå både at påbegynde og afslutte en leg.

Langt de fleste kommunale børnehaver lever op til kriterierne for **tilstrækkelig kvalitet**. Børnehavernes organisationsstruktur er af *tilstrækkelig* kvalitet, når personalet sjældent er negative over for børn, som har problemer med at deltage i aktiviteterne. Det opfylder 89 % af børnehaverne. En stor del af disse (77 % ud af de 89 %) lever også op til kriteriet for *god* kvalitet i relation til børn, som har svært ved at deltage i lege- og læringsaktiviteter for hele gruppen. I 31 % af børnehaverne tilbyder personalet nogen vejledning under den frie leg, hvilket svarer til *tilstrækkelig* kvalitet.

De stopper fx uenigheder eller farlig leg og hjælper børnene til at finde på noget at lave eller til at bruge det tilgængelige legetøj.

I 66 % af børnehaverne interagerer personalet jævnligt positivt med børnene under fri leg, og den frie leg foregår i minimum en time i 73 % af børnehaverne, hvilket er nogle af kriterierne for **god kvalitet**. Desuden taler personalet med børnene om ting, som interesserer børnene, og personalet arbejder med børnenes læring ved at relatere aktuelle aktiviteter til tidligere oplevelser. Tilgængelighed og brug af materialer, der matcher børnenes interesser og individuelle færdigheder, udfordrer dog de kommunale børnehaver. Det er fx kun en tredjedel af børnehaverne (33 %), som lever op til kriteriet om, at der er rigeligt og varieret materiale til rådighed for børnenes frie leg. Også evnen til at understøtte børnenes engagement i forskellige situationer er en udfordring. Fx sikrer personalet sig blot i 59 % af børnehaverne, at alle børn er engagerede i overgangssituationer. Det sker bl.a. ved at lade børnene tage del i oprydningen, dække bord eller hjælpe hinanden med at komme i flyverdragterne. Personalet er dog samtidig i 85 % af børnehaverne næsten altid forberedte på den næste aktivitet.

Blandt de kriterier, der relaterer sig til en organisationsstruktur af **fremragende kvalitet**, er det særligt prioritering af tid, som udfordrer de kommunale børnehaver. I blot 19 % af børnehaverne er der ikke observeret ventetid på mere end tre minutter i forbindelse med en overgang. Mere positivt ser det ud i forhold til at skabe fleksible rammer, der muliggør, at børnene kan forfølge deres interesser. I omkring halvdelen af børnehaverne (46 %) gennemføres gruppeaktiviteter normalt i mindre snarere end større grupper, og i 36 % er overgangene graduerede eller individualiserede, fx så nogle børn får lov til at gå på legepladsen, mens andre tager overtøj på. I 48 % af børnehaverne er alle børnene aktivt engagerede i gruppeaktiviteter.

TEMA

Læringsaktiviteter

Børn stimuleres til at lære og udvikle sig gennem leg. Når legematerialer og møbler er til stede, og når de er tilgængelige i tydeligt definerede legeområder, har både børn og det pædagogiske personale gode muligheder for at stimulere kreativitet, kunstnerisk udtryk, evnen til at indgå i rollelege, rytmesans og sprog samt nysgerrighed og trang til at eksperimentere. Temaet 'Læringsaktiviteter' fokuserer på tilstedeværelsen af alle disse stimuli samt på personalets evne til at berige, opmuntre og involvere sig i børnenes lege. Børn har forskellige forudsætninger og præferencer for at deltage i aktiviteter og benytte legematerialer. Fokus er derfor også på mængden af og variationen i hhv. legematerialer og aktiviteter.

50 %

UTILSTRÆKKELIG KVALITET

Halvdelen af børnehaverne har et læringsmiljø, hvor læringsaktiviteterne er af *utilstrækkelig* kvalitet. Det betyder bl.a., at der er mangel på legematerialer, eller at legematerialerne er af dårlig kvalitet. Nogle steder udviser personalet begrænset eller ingen interesse for børnenes leg og aktiviteter, og personalet taler kun med børnene for fx at irettesætte eller stoppe forstyrrende adfærd hos børnene.

50 %

TILSTRÆKKELIG KVALITET

Den resterende halvdel af børnehaverne har et læringsmiljø, hvor læringsaktiviteterne er af *tilstrækkelig* kvalitet. Her er der flere legematerialer tilgængelige på stuen, og de er tilgængelige i mindst 25 minutter. Læringsaktiviteter af *tilstrækkelig* kvalitet betyder også, at det pædagogiske personale har nogen positiv interaktion med børnene ved aktiviteterne.

0 %

GOD KVALITET

Ingen børnehaver har et læringsmiljø af *god* kvalitet. Kriterierne forudsætter bl.a., at der er flere forskellige legematerialer tilgængelige i børnehaven over en periode på minimum én time. For nogle af læringsaktiviteterne er det et kriterie, at legematerialerne er tilgængelige i et område, hvor børnene har plads og mulighed for at benytte dem – et såkaldt interessecenter, fx et natur- og science-interessecenter. Det er desuden et kriterie, at personalet deltager, udviser interesse og i høj grad opmuntrer børnene til at deltage i de tilgængelige aktiviteter.

0 %

FREMRAGENDE KVALITET

Ingen børnehaver har et læringsmiljø, hvor læringsaktiviteterne er af *fremragende* kvalitet. Her er det pædagogiske personale mere fokuseret på interaktion, samtale og på at understøtte børnenes læring. Det betyder fx, at de under læringsaktiviteterne har fokus på at udnytte og udvikle børnenes potentialer inden for bl.a. sprog og matematik. Ved læringsaktiviteter af *fremragende* kvalitet tager personalet initiativ til aktiviteter, og de lægger op til, at de børn, der er klar til det, bruger mere komplekse legematerialer eller deltager i avancerede aktiviteter.

Hvorfor scorer børnehaverne, som de gør?

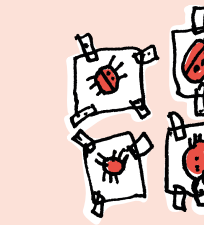
Undersøgelsen er foretaget i sommerhalvåret, og i mange børnehaver har børnene derfor været udenfor, da observationerne fandt sted. Resultaterne viser, at udbuddet af legematerialer generelt er mindre udenfor end indenfor, og det er især en af årsagerne til, at temaet 'Læringsaktiviteter' er det tema i undersøgelsen, som børnehaverne scorer lavest på. Men undersøgelsen viser også, at børnehaverne er udfordret i forhold til mængden og tilgængeligheden af legematerialer både på indendørs- og udendørsarealer. Samtidig er nogle børnehaver udfordret på det pædagogiske personales interaktion med børnene under deres legeaktiviteter. Personalet cirkulerer ikke tilstrækkeligt rundt mellem børnenes legeaktiviteter, og de involverer sig ikke ofte nok for fx at berige og udvikle den aktivitet, børnene er i færd med.

Hvis vi ser nærmere på kriterierne for **utilstrækkelig kvalitet**, er det primært tilstedeværelsen af materialer frem for personalets interaktion med børnene, der udfordrer de kommunale børnehaver. Fx er der i 35 % af børnehaverne ingen eller få matematiske materialer tilgængelige, og i 26 % er der sjældent kreative materialer tilgængelige, som børnene kan bruge i deres leg. Personalets interaktion med børnene er i nogle børnehaver årsag til, at de ikke opfylder kriterierne for *tilstrækkelig* kvalitet, men vurderes til at have læringsaktiviteter af *utilstrækkelig* kvalitet. Fx ignorerer personalet i 15 % af børnehaverne børnene i rollelegsområdet, undtagen når de ønsker at stoppe forstyrrende adfærd.

I forhold til kriterierne for læringsaktiviteter af **tilstrækkelig kvalitet** er det både tilgængeligheden af legematerialer samt personalets interaktion med børnene under aktiviteter, der udfordrer børnehaverne mest. I 64 % af børnehaverne er nogle rollelegsmaterialer tilgængelige i mindst 25 minutter. I 58 % af børnehaverne har børnene mindst ti forskellige valgmuligheder inden for finmotoriske legeaktiviteter, fx LEGO-klodser, perler og puslespil. I 57 % af børnehaverne ses der minimum ét tilfælde af nogen positiv involvering fra personalet under børnenes kreative aktiviteter. Det kan fx være, at personalet kommenterer eller anerkender barnets arbejde. I lige under halvdelen af børnehaverne (49 %) er personalet i nogen grad opmærksomme på børnene, når de leger rolleleg. De hjælper fx med at give en dukke tøj på. Når børnene leger med materialer, der lærer dem om matematiske koncepter, fx med en vægt eller et målebånd, giver personalet i 29 % af børnehaverne nogle gange informationer eller stiller spørgsmål om matematik.

Selvom ingen børnehaver samlet set opfylder kriterierne for **god kvalitet** af læringsaktiviteter, ses nogle af kriterierne for *god* kvalitet dog opfyldt i en række af børnehaverne. Her opfyldes oftere kriterier for personalets interaktion med børnene end kriterier for tilgængeligheden af legematerialer. Personalet bruger og taler om natur og science med børnene i godt halvdelen af børnehaverne (52 %), men det er kun 8 % af børnehaverne, som har den mængde natur- og sciencematerialer, der kræves for at opnå *god* kvalitet. Samme mønster ses for musik og bevægelse, hvor det kun er 1 % af børnehaverne, som har mange materialer tilgængelige i en time under fri leg. Dog opmuntrer personalet i 58 % af børnehaverne børnene på en positiv måde til at deltage i musikaktiviteter, fx ved at klappe eller synge med.

Selvom ingen børnehaver har læringsaktiviteter af **fremragende kvalitet**, er der stadig enkelte kriterier, som en større andel af børnehaverne lever op til. Flest børnehaver (41 %) lever op til kriteriet om, at børnene ikke tvinges til at deltage i musikaktiviteter i gruppen. I 21 % af børnehaverne lærer personalet børnene at bruge mere komplekse materialer til kreative aktiviteter, og i 12 % hjælper personalet børnene med at udvide deres ordforråd ved at stille børnene åbne spørgsmål og snakke med dem om deres arbejde med finmotorik.

TEMA

Plads og indretning

Dagtilbuddets plads og indretning kaldes ofte for "Den tredje pædagog i dagtilbuddet". Det skyldes, at plads og indretning afgør, om børnene kan lege og lære i såvel små som store fællesskaber, og fx trække sig tilbage til fordybelse. Det har samtidig betydning for, hvordan det pædagogiske personale kan interagere med børnene både inde og ude. Børnehavernes fysiske miljø har derfor indflydelse på kvaliteten af læringsmiljøet. I temaet 'Plads og indretning' er der fokus på, om sikkerheden på hhv. stuen og legepladsen lever op til en række kriterier. Der er også fokus på, om børnene har plads til og mulighed for at lege alene, og om personalet bruger møbler og udstillinger på stuen, fx af børnenes tegninger, til at understøtte rutiner, leg og læring.

7 %

UTILSTRÆKKELIG KVALITET

I 7 % af børnehaverne er plads og indretning af *utilstrækkelig* kvalitet. Kvaliteten er utilstrækkelig, når det vurderes, at indretningen begrænser børnenes muligheder for at udfolde sig i leg eller aktiviteter, der kræver fordybelse. Det sker fx, hvis der mangler bløde møbler eller tæpper til afslapning, eller hvis legeområderne er overfyldte. På legepladsen er plads og indretning af *utilstrækkelig* kvalitet, hvis rutsjebanerne er for høje, eller hvis klatreudstyret omvendt ikke udfordrer børnene nok.

70 %

TILSTRÆKKELIG KVALITET

70 % af børnehaverne har plads og indretning af *tilstrækkelig* kvalitet. Her har børnehaverne møbler og plads til, at børnene kan udfolde sig i leg og fordybe sig, fx i mindst tre definerede legeområder såsom puderum eller dukkekrog. Indretningen tillader, at børnene kan lege alene eller i små grupper, uden at de forstyrrer andres leg. Stuen prydes samtidig af fx billeder og børnenes tegninger, støjniveauet er rimeligt, temperaturen behagelig og belysningen tilstrækkelig. Derudover er kravene til sikkerheden opfyldt i tilstrækkelig grad.

24 %

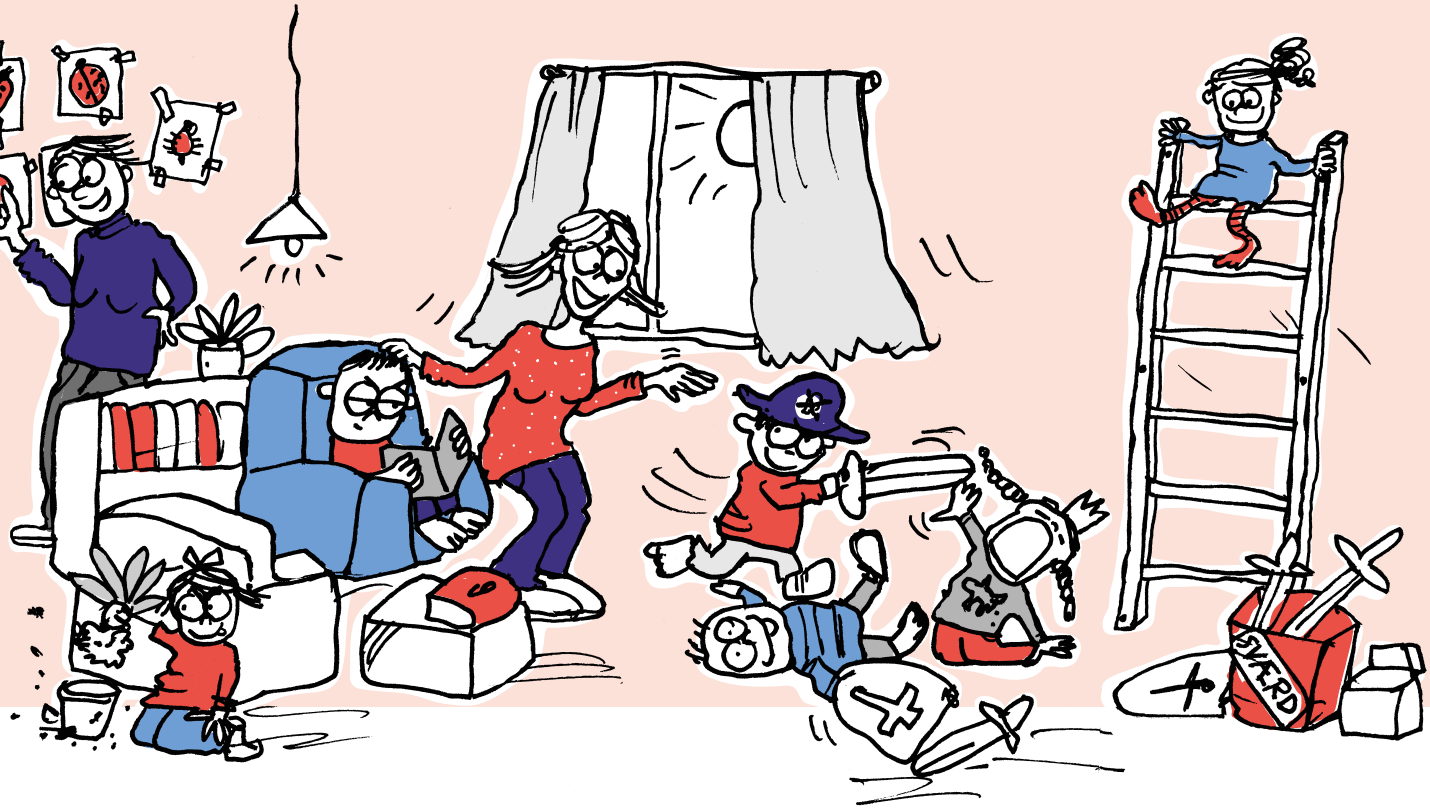
GOD KVALITET

Knap hver fjerde børnehave (24 %) opfylder kriterierne for *god* kvalitet. Her møder børnehavens indretning børnenes behov for at kunne lege uforstyrret i højere grad end i børnehaver med plads og indretning af *tilstrækkelig* kvalitet. Det kan fx være ved, at gennemgangsarealer på stuen generelt ikke forstyrrer børnenes leg.

0 %

FREMRAGENDE KVALITET

Når alle kriterier i øvrigt er opfyldt, er 'Plads og indretning' af *fremragende* kvalitet kendetegnet ved fleksibel indretning, som er tilpasset børnenes forskellige behov. Det vil fx sige, at arealer til ro og fordybelse er adskilt fra arealer til mere larmende aktiviteter, og at udstillinger, fx af en tur i skoven, bruges til at koble de erfaringer, børnene har gjort sig på turen, til igangværende aktiviteter på stuen. Ingen børnehaver opfylder kriterierne for plads og indretning af *fremragende* kvalitet.

Hvorfor scorer børnehaverne, som de gør?

Hovedparten af børnehaverne (70 %) lever op til kriterierne for plads og indretning af *tilstrækkelig* kvalitet. Omkring hver fjerde børnehave (24 %) lever op til kriterierne for *god* kvalitet. Et gennemgående kriterie, som de fleste børnehaver lever op til i tilstrækkelig grad, er, at de er indrettet, så børnene kan lege alene eller i små grupper uden at blive forstyrret. Fokuserer vi på børnenes muligheder for at udfolde sig grovmotorisk, vurderes læringsmiljøets plads og indretning til at være af *god* kvalitet i over halvdelen af børnehaverne (55 %). Den generelle vurdering af børnehaverne i forhold til temaet 'Plads og indretning' præges dog af, at nogle børnehaver ikke lever op til kriterierne for dialog om udstillinger, fx ophængte børnetegninger, papmachédyr eller plakater, samt kriterierne for sikkerhed.

Det er et fåtal af børnehaverne, som har for lidt plads til børn og voksne, hvilket er et kriterie for **utilstrækkelig kvalitet**. I 2 % af børnehaverne mangler der plads til, at alle børn kan bevæge sig frit rundt, hvilket gør, at plads og indretning vurderes til at være af *utilstrækkelig* kvalitet. Plads og indretning er desuden af *utilstrækkelig* kvalitet, når de grovmotoriske legeområder betegnes som ekstremt farlige (jf. formuleringen i ECERS-3). Det sker fx, hvis der mangler faldunderlag ved højt udstyr, hvilket er tilfældet i mere end hver tiende børnehave (11 %). I de børnehaver, hvis plads og indretning er af *utilstrækkelig* kvalitet, mangler der især samtale mellem voksne og børn om udstillede materialer. I 41 % af børnehaverne taler det pædagogiske personale ikke med børnene om fx plakater, fotografier og tegninger. Dog er det langt de fleste børnehaver (96 %), der faktisk udstiller relevante materialer.

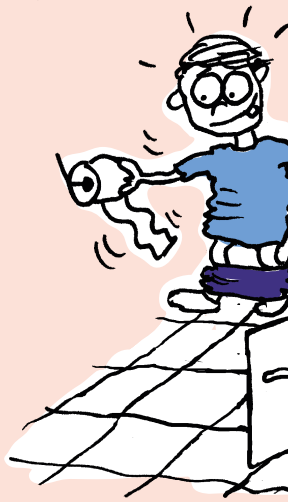
De kommunale børnehaver, der har plads og indretning af **tilstrækkelig kvalitet**, kendetegnes overordnet ved, at deres indretning og møbler giver børnene mulighed for at udfolde sig i tilstrækkelig grad. Fx har 83 % af børnehaverne plads nok til leg og udfoldelse. **God kvalitet** er til gengæld kendetegnet ved, at der er mere end rigeligt med møbler, fx til at børnene kan spise og arbejde ved borde uden at sidde for tæt. Det kriterie opfylder 16 % af børnehaverne, og 66 % af børnehaverne er indrettet, så gennemgang ikke forstyrrer leg, hvilket også er et kriterie for *god* kvalitet.

Rettes opmærksomheden mod børnenes ret til privatliv, er der imidlertid færre børnehaver, som opfylder kriterierne for *god* kvalitet. Det kan være ved, at børnene har mulighed for at lege alene eller i mindre gruppe. I 34 % af børnehaverne kan børnene således trække sig tilbage fra det store fællesskab og lege uforstyrret. Derudover er børnehaverne udfordrede i opfyldelsen af kriterierne for sikkerhed. 23 % af børnehaverne lever op til kriterieret for *god* kvalitet, hvad angår sikkerhed, hvilket betyder, at grovmotoriske områder både indendørs og udendørs generelt er sikre. Også det pædagogiske personales opmærksomhed på børnenes privatliv er et kriterie for *god* kvalitet. I 44 % af børnehaverne er personalet opmærksom på, at børn, der leger alene eller i mindre grupper, ikke skal forstyrres af andre.

Selvom ingen børnehaver vurderes til at have et læringsmiljø med plads og indretning af **fremragende kvalitet**, møder en del af børnehaverne nogle af kriterierne for *fremragende* kvalitet. Knap halvdelen af børnehaverne (46 %) har fx adskilt stillearealer og mere larmende arealer ved hjælp af møbler eller vægge. I 40 % af børnehaverne opmuntrer det pædagogiske personale børnene til at flytte sig ind i private rum, hvis de ønsker at lege alene, hvilket også er et kriterie for, at børnehavens plads og indretning kan blive vurderet som værende af *fremragende* kvalitet.

TEMA

Rutiner for personlig pleje

Vasker børnene hænder før måltider og efter toiletbesøg? Hjælper det pædagogiske personale børnene med at opretholde en vis hygiejnestandard, er de tydelige rollemodeller på området, og er der en god atmosfære under måltidet? Temaet 'Rutiner for personlig pleje' sætter fokus på, om kravene til hygiejne i forbindelse med måltider, toiletbesøg og lignende overholdes i de kommunale børnehaver. Det har betydning for, at børnehaverne så vidt muligt undgår sygdom og smitte mellem børn og voksne, men også at børnene vejledes og informeres om hygiejne, hvilket sikrer, at børnene på sigt lærer selv at håndtere den personlige hygiejne. Derudover fokuseres der på, om det er sikkert for børnene at være ude og inde.

25 %

UTILSTRÆKKELIG KVALITET

I én ud af fire kommunale børnehaver er rutinerne for personlig pleje af *utilstrækkelig* kvalitet. Det betyder, at arbejdet med rutiner for personlig pleje er præget af en række mangler. Det kan fx være, at der gøres meget få forsøg på at opfylde kriterier for god hygiejne før og efter måltider, eller at personalet kun har lidt eller ingen opmærksomhed rettet mod børn, som går på toilettet. Det kan også skyldes, at der er høj risiko for ulykker for børnene, fx at et klatrestativ ikke har et blødt faldunderlag.

64 %

TILSTRÆKKELIG KVALITET

64 % af børnehaverne har rutiner for personlig pleje af *tilstrækkelig* kvalitet. Til forskel fra børnehaver med rutiner for personlig pleje af *utilstrækkelig* kvalitet gøres der nogle forsøg på at imødekomme kriterierne for hygiejne i forbindelse med måltider. Bordene rengøres, børnene vasker hænder før og efter måltider, og maden serveres under passende hygiejniske forhold. Personalet roser bl.a. børnene, når de vasker deres hænder, og de undgår åbenlyse ulykker, fx ved at hjælpe et barn, der er i fare for at falde ned fra et klatretræ.

10 %

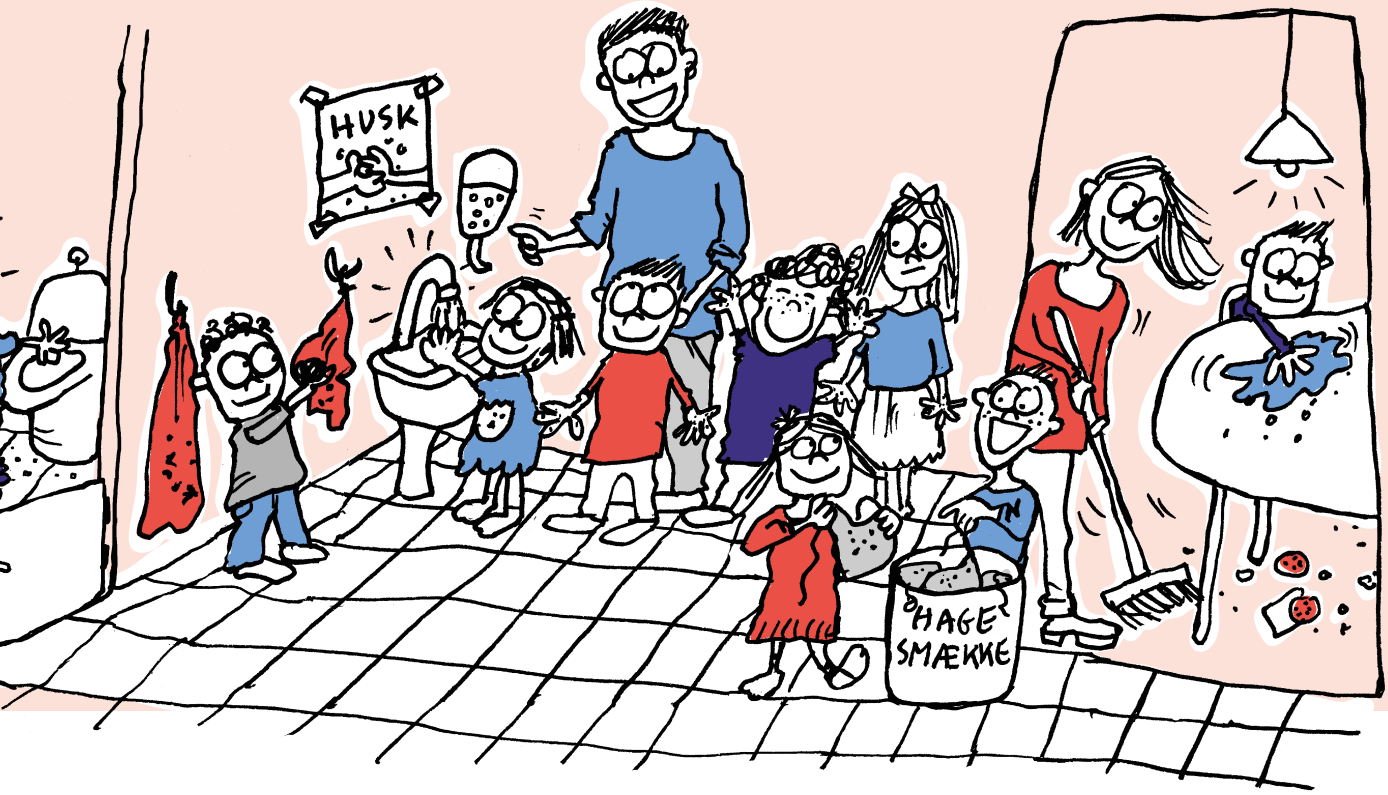
GOD KVALITET

I en tiendedel af de kommunale børnehaver er kvaliteten af rutinerne for personlig pleje god. Kriterierne for *god* kvalitet handler bl.a. om, at kriterierne for hygiejne følges grundigt, at det pædagogiske personales vejledning i forbindelse med toiletbesøg har karakter af at være behagelig, og at personalet sikrer, at børnene opretholder en god personlig hygiejne. For at en børnehave ifølge ECERS-3 har rutiner for personlig pleje af *god* kvalitet, skal personalet fx også både forudse og forhindre problemer med børnenes sikkerhed såvel inde som ude.

1 %

FREMRAGENDE KVALITET

I 1 % af børnehaverne er rutinerne for personlig pleje af *fremragende* kvalitet. Det indbefatter, at det pædagogiske personale aktivt arbejder med at styrke børnenes selvhjulpenhed, i takt med at børnene er klar til det. Et andet kriterie for *fremragende* kvalitet er, at personalet taler med børnene om billeder, som illustrerer rutiner for personlig pleje, og giver andre påmindelser om god personlig hygiejne. Endelig må der ikke være markante sikkerhedsfarer til stede hverken inde eller ude.

Hvorfor scorer børnehaverne, som de gør?

'Rutiner for personlig pleje' er et af de temaer i undersøgelsen, hvor de kommunale børnehaver overordnet set har dårligst kvalitet. To ud af tre børnehaver har *tilstrækkelig* kvalitet, mens én ud af fire børnehaver har *utilstrækkelig* kvalitet. Årsagen til, at så få børnehaver har rutiner for personlig pleje af *god* eller *fremragende* kvalitet, er, at børnene i mange børnehaver ikke vasker hænder før måltider eller efter toiletbesøg. Derudover har børnehaverne generelt svært ved at leve op til de hygiejne- og sikkerhedsmæssige kriterier for *god* kvalitet. Den lave vurdering skyldes også, at børnene ikke i tilstrækkelig høj grad vejledes og er under opsyn af det pædagogiske personale i forbindelse med fx toiletbesøg. Kriterierne for hygiejne i ECERS-3 er stort set identiske med Sundhedsstyrelsens anbefalinger for dagtilbud i Danmark, mens sikkerhedskravene er mere restriktive end de danske.

Når rutinerne for personlig pleje vurderes til at være af **utilstrækkelig kvalitet** i en fjerdedel af alle børnehaver (25 %), skyldes det bl.a. udfordringer med kravene til håndhygiejne samt aftørring af borde efter måltider. I 28 % af børnehaverne gøres der fx meget få forsøg på at opfylde kravene til hygiejne i forbindelse med måltider, mens personalet i 8 % af børnehaverne har for lidt eller ingen opmærksomhed rettet mod børn, som går på toilettet.

I omkring en tredjedel af børnehaverne (34 %) gøres der nogle forsøg på at imødekomme kravene til god hygiejne ved måltider, hvilket er blandt årsagerne til, at flertallet har **tilstrækkelig kvalitet**. Desuden gennemfører personalet i 33 % af børnehaverne en vis grad af tilsyn med børnenes toiletbesøg. En tredje årsag er, at der i 53 % af børnehaverne foregår nogen vejledning for at forhindre store sikkerhedsproblemer udendørs og indendørs. I 38 % af børnehaverne møder det pædagogiske personale kriteriet for *god* kvalitet, fordi de er i stand til at forudse og tage skridt for at forhindre sikkerhedsfarer, fx fjerne legetøj fra faldzoner eller lukke låger og døre efter behov.

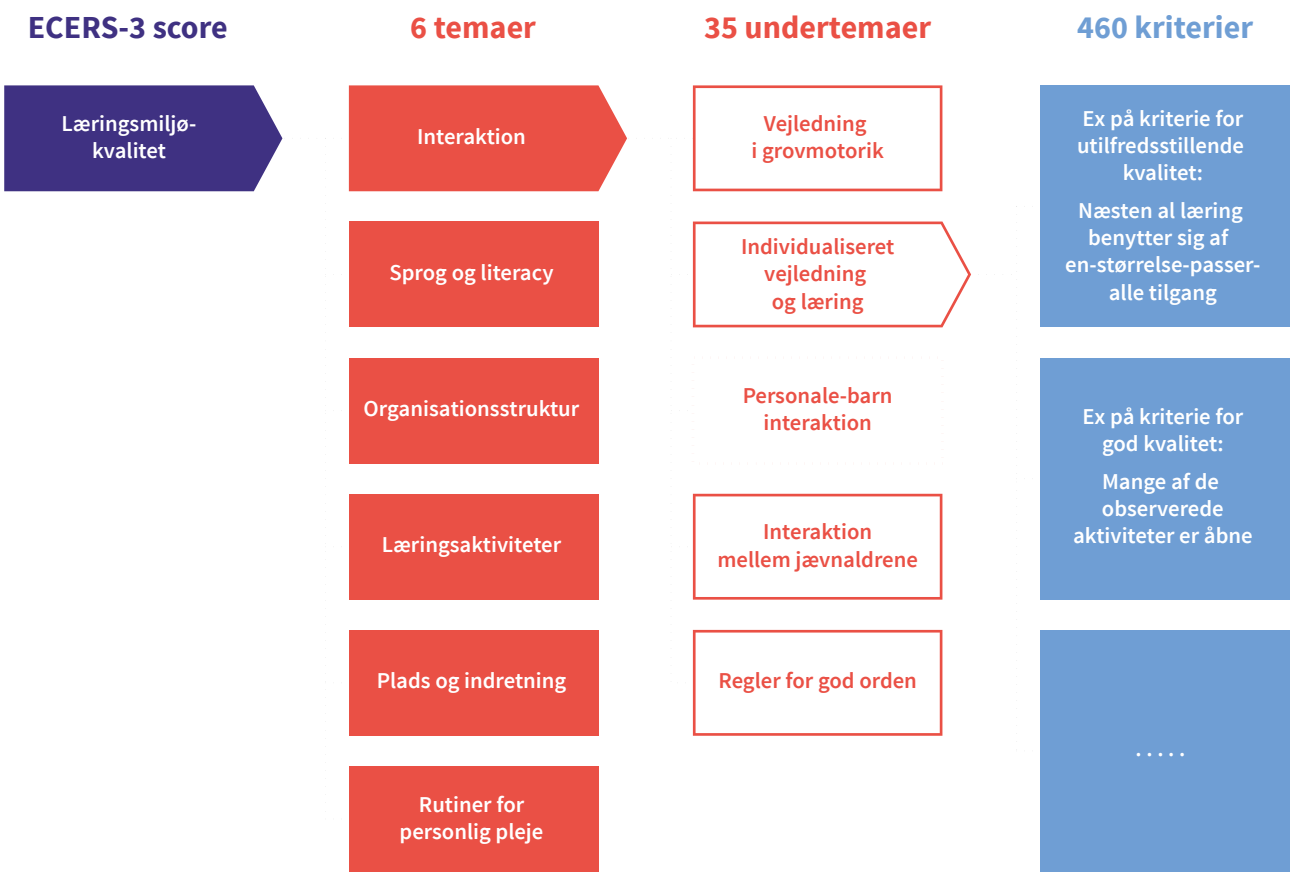
Hver tiende kommunale børnehave (10 %) har rutiner for personlig pleje af **god kvalitet**. Det skyldes bl.a., at de grundigt følger kravene til god hygiejne ved måltider, hvilket er tilfældet i 8 % af børnehaverne. På samme måde overholdes de grundlæggende krav til hygiejne generelt i forbindelse med toiletbesøg og bleskift i 16 % af børnehaverne.

På trods af, at meget få kommunale børnehaver har rutiner for personlig pleje af **fremragende kvalitet**, er der en del af børnehaverne, der opfylder visse af kriterierne. Det kan bl.a. fremhæves, at det pædagogiske personale i 45 % af børnehaverne er lydhøre over for børnenes individuelle behov i forhold til toiletbesøg, fx ved at minde børn, som har behov for det, om at gå på toilettet, og det kan fremhæves, at i 74 % af børnehaverne er atmosfæren omkring måltiderne afslappet og præget af behagelig social interaktion mellem børn og voksne.

Om datagrundlaget

- Undersøgelsen er foretaget i et repræsentativt udsnit af alle kommunale daginstitutioner for 3-5-årige.
- Tre ud af fire børn i alderen 3-5 år er indskrevet i en kommunal daginstitution. Undersøgelsens resultater beskriver således den gennemgående kvalitet i de dagtilbud, flest børn i Danmark befinder sig i på daglig basis.
- Ud af 91 udvalgte daginstitutioner deltog 88 i undersøgelsen. Der er i alt foretaget 165 observationer fordelt på 88 daginstitutioner i 56 kommuner.
- Der er gennemført observationer af det pædagogiske læringsmiljø og indsamlet oplysninger på to tilfældigt udvalgte stuer i 77 børnehaver. De resterende 11 børnehaver var indrettet med én børnehavestue, og her kunne der derfor kun foretages én observation pr. børnehave.
- Måling af kvaliteten af det pædagogiske læringsmiljø er foretaget ved hjælp af Early Childhood Environment Rating Scale, Third Edition (ECERS-3).
- Observationerne er foretaget af certificerede ECERS-3-observatører fra University College Nordjylland, Professionshøjskolen Absalon og Sprogin.
- Observationerne er foretaget i perioden april til september 2019. Der er ikke foretaget observationer i industriferien i juli måned.

OPBYGNING AF ECERS-3 I TEMAER, UNDERTEMAER OG KRITERIER

Hvis du vil vide mere

Dette hæfte tager udgangspunkt i resultaterne af undersøgelsen formidlet i rapporten: ”Læringsmiljø i kommunale børnehaver – National undersøgelse”. Du kan hente rapporten samt en række andre udgivelser om kvalitet i dagtilbud på www.eva.dk.

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har tidligere undersøgt, hvad der ifølge forskning er afgørende for kvalitet i danske dagtilbud samt hvordan man kan måle og arbejde systematisk med at udvikle kvalitet i dagtilbud.

I *Kvalitet i dagtilbud – Pointer fra forskningen* har vi samlet forskningen inden for elleve temaer vedrørende kvalitet, som er afgørende for kvalitet i dagtilbud.

Håndbogen *Måleredskaber i dagtilbud* hjælper dagtilbud og forvaltninger med at vurdere og vælge redskaber til måling af kvalitet i dagtilbud.

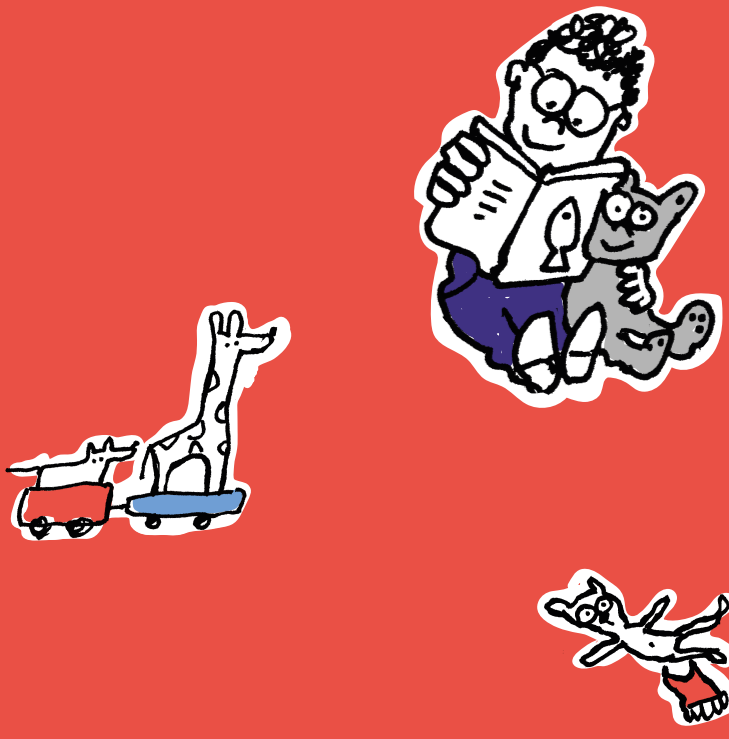
I guiden *Forskning og evidens i dagtilbud* har vi sorteret og vurderet den forskning om kvalitet, der er blevet udgivet på dagtilbudsområdet.

Guiden *Måling af børns sproglige kompetencer og udvikling i dagtilbud* har vi gennemgået og vurderet seks konkrete sprogvurderingsredskaber.

Udgivelserne kan hentes på **www.eva.dk**

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk